Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Hallituksen esitys jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 40/2021)

Perustuslakivaliokunta 3.6.2021

Jussi Kauppila
Ympäristöministeriö

Hallituksen esityksen pääsisältö ja tausta

- Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia sekä ympäristönsuojelulakia, kemikaalilakia, rikoslakia ja elintarvikelakia
  - Lisäksi muutetaan lukuisia jätealan asetuksia
- Lakiesityksellä pannaan täytäntöön EU-lainsäädäntöä
  - EU:n jätesäädöspaketti: jäte-, pakkausjäte-, kaatopaikka-, romuajoneuvo-, paristo- ja sähkölaiteromudirektiivien muutokset
  - SUP-direktiivin eräitä muovituotteita koskevat tuotekiellot ja merkintävaatimukset
  - POP-asetusta täydentävät jätelain säännökset

Yhdyskuntajätteen kierrätysaste ja tavoitteet

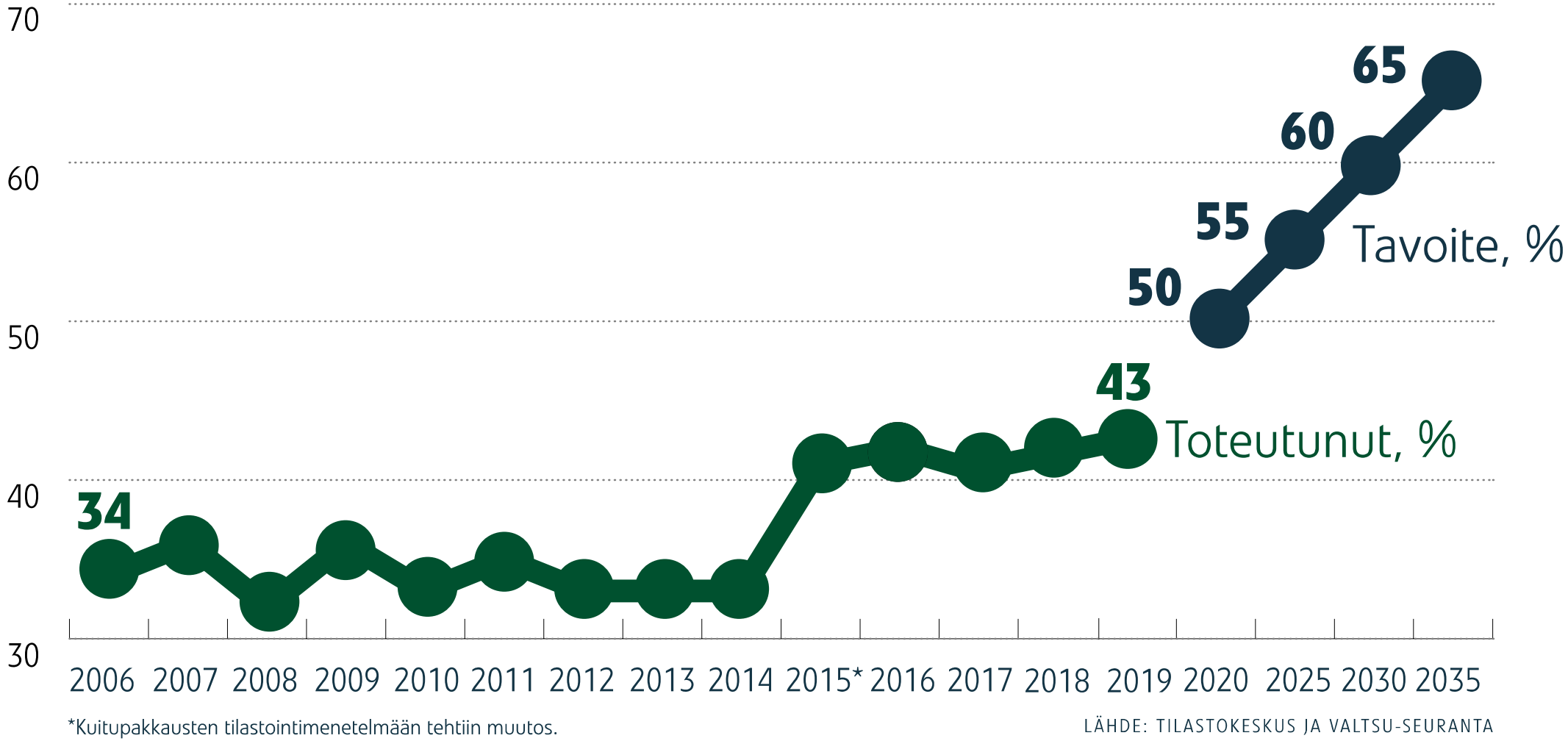

*Kuitupakkausten tilastointimenetelmään tehtiin muutos.

LÄHDE: TILASTOKESKUS JA VALTSU-SEURANTA

Toteutuma 2006-2019 perustuu vanhaan laskentamenetelmään. Tavoite vuodesta 2025 alkaen perustuu uuteen laskentamenetelmään.

Tunnistetut perustuslakikysymykset

1. **Säädöstaso ja säädöshierarkia**
   - Kierrätystavoitteet ja –velvoitteet, tuotekiellot ja –vaatimukset
   - Erilliskeräys: valtioneuvoston asetusten ja kunnan norminantovallan välinen suhde
2. **Omaisuudensuoja/perusteltujen odotusten suoja**
   - Kiinteiden jätteiden kuljetusjärjestelmän muutos ja siirtymäajat
3. **Ympäristöperusoikeus**
   - Saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetus
4. **Muuta (ei käsitellä tässä diaesityksessä tarkemmin)**
   - SUP-direktiivin tuotekiellot ja merkintävaatimukset (elinkeinovapaus)
   - Kunnan rekisteri biojätteen käsittelystä (yksityiselämän suoja ja oikeusturva)
   - Jäterikkomukset: syyksiluettavuuskynnyksen muutos (rikosoikeudellinen laillisuusperiaate)

Kierrätystavoitteet- ja velvoitteet (JL 8 §)

- Direktiivien (minimi)kierrätystavoitteet sitovat jäsenvaltioita, mutta eivät yksittäisiä henkilöitä, yrityksiä tai toimijaryhmiä; jätedirektiivin 11 a artiklan laskentasäännöt
- Jätedirektiivin 11 artiklan 6 kohta, komissio arvioi :
  - 2024 loppuun mennessä tarvetta uusia jätejakeita koskeville kierrätys- ja uudelleenkäyttötavoitteille (rakennus- ja purkujäte, tekstiilit, jne)
  - 2028 loppuun mennessä yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteen tason
- Hallituksen esityksen mukaan kierrätystavoitteet annetaan
  - jätelain 8 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksilla pääosin yleisinä (kohdentamattomina) tavoitteina; poikkeuksena pakkausjätteiden materiaalikohtaiset kierrätystavoitteet, jotka kohdennetaan tuottajiin eli käytännössä pakkausten tuottajayhteisöön
  - direktiivien minimitasoa vastaavina lukuun ottamatta alumiinipakkausjätettä, jota koskeva tavoite olisi pakkausdirektiiviä tiukempi ja sama kuin rautametallipakkausjätteelle.

Jätteiden erilliskeräys (JL 15 §)

Lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet on etusijajärjestyksen toteuttamiseksi kerättävä toisis-taan erillään, eikä niitä saa sekoittaa muihin jätteisiin tai materiaaleihin (1 mom).

Poikkeukset (2 mom):

1) yhteiskeräys ei heikennä jätteiden laatua eikä vähennä mahdollisuuksia käsitellä ne etusijajärjestyksen mukaisesti;

2) erilliskeräys ei johda parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen, kun otetaan huomioon jätteen jätehuollon kokonaisvaikutukset ympäristöön;

3) erilliskeräys ei ole teknisesti toteutettavissa;

4) erilliskeräyksen kustannukset olisivat kohtuuttomia hyötyihin verrattuna

Valtuussäännös (3 mom.): tarkemmin mm. erilliskeräyksen järjestämisvelvollisuudesta → annetaan ”velvoiterajat” VNA :lla

Erilliskeräys: kunnan toimivalta (91 §)

- Kunta voi jätehuoltomääräyksillä poiketa valtioneuvoston asetuksesta
  - ankarampaan suuntaan siten, että asetuksessa määritettyä erilliskeräystä (velvoiterajaa) laajennetaan, tai
  - jos jokin JL 15 §:ssä säädetyistä poikkeusperusteista täyttyy, lievempään suuntaan enintään 5 vuodeksi siten, että asetuksessa määritettyä erilliskeräystä supistetaan

    → dynaaminen sääntelymalli, joka mahdollistaa kunnianhimoiset valtakunnalliset velvoiterajat, mutta joustaa molempiin suuntiin paikallisen tarpeen mukaan
  - Oletus: VN asetuksella ja kunnan norminannolla ei hierarkkista järjestystä, vaan toisiaan täydentävä suhde → jätehuoltomääräykset paikallisten olojen mukaan

Kunnan vastuulle kuuluvien jätteiden kuljetusjärjestelmän muutos

- Kiinteän erilliskerättävän jätteen kuljetuksessa siirrytään kunnan järjestämään kuljetukseen.
- Perusteet muutokselle:
  - jätteet nykyistä paremmin kunnan hallintaan ja ohjaukseen, kustannustehokas kuljetuslogistiikka, kierrätysasteen nosto
  - pakkausten tuottajien kustannusvastuun toteuttaminen: tuottajien korvaukset kunnille ja kunnilta edelleen jätemaksujen alentumisena kiinteistön haltijoille

Ehdotus pakkausjätehuollon tuottajavastuuksi

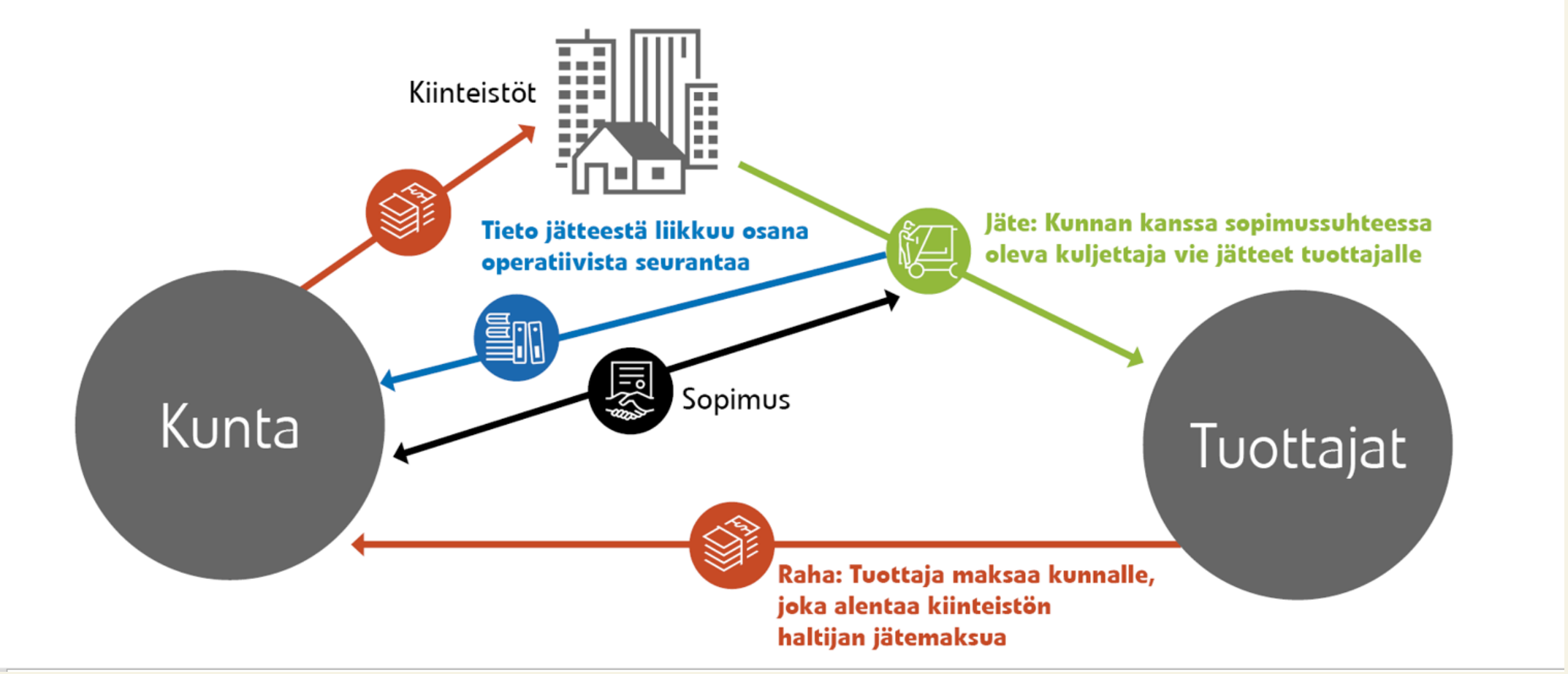

Jos kiinteistön haltija järjestää pakkausjätteen kuljetuksen (arvioitu toteutuskelvottomaksi)

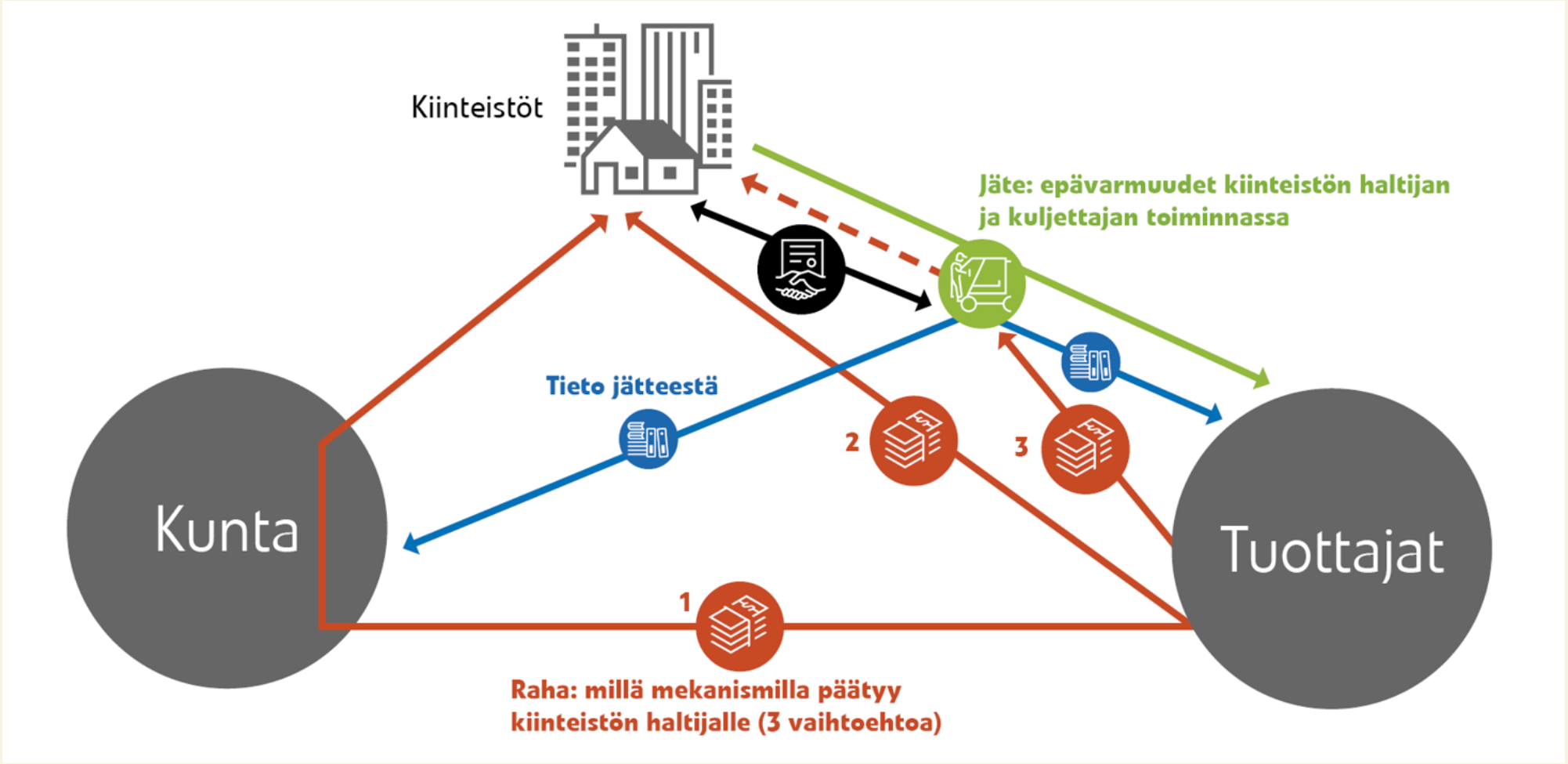

7/2021

Jätelaki voimaan?

7/2022

Biojätteen erilliskeräys 5 huoneiston taajamakiinteistöissä

7/2023

- Pakkausjätteen erilliskeräys 5 huoneiston taajamakiinteistöissä
- Pakkausjätehuollon yhteistoimintavelvollisuus + korvaukset kunnille
- **Pakkausjätteen kuljetusjärjestelmämuutos aikaisintaan ja viimeistään**
- **Biojätteen kuljetusjärjestelmä-muutos aikaisintaan**

7/2024

- Biojätteen erilliskeräys kaikilta kiinteistöiltä yli 10 000 as taajamissa
- **Biojätteen kuljetus-järjestelmämuutos viimeistään**

1/2025

YHDYSKUNTAJÄTTEEN KIERRÄTYSTAVOITE 55 %

Muutos kuljetusyritysten kannalta (1)

- Kohteena kaikkiaan noin 100 kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueilla (noin puolet kunnista) toimivaa kuljetusyritystä
- Toimintaympäristön muutos: kunnan vastuulla olevan jätteen osalta sopimukset kiinteistön haltijoiden kanssa lakkaavat, jatkossa osallistuttava kunnan kilpailutuksiin
- Vaikutus liiketoimintaan yrityskohtaista riippuen siitä,
  - kuinka suuren osan liiketoiminnasta kunnan jätteiden kuljetus muodostaa
  - mikä on yrityksen asema markkinoilla nyt (25 % KHJK alueilla yksi yritys)

Muutos kuljetusyritysten kannalta (2)

- Muutosta pehmentävät:
  - kokonaismarkkinan kasvu sekä kunnan että yritysten jätteiden kuljetuksessa
  - lisääntyvä kilpailutusta koskeva sääntely (JL 36 § + neuvontahanke)

  → Hyvät mahdollisuudet pk-yrityksille saada kunnan urakoita

  → Jos yritys ei menesty kilpailutuksissa, modernilla kalustolla kysyntää muissa yrityksissä

Saostus-ja umpisäiliölietteiden kuljetus

- Ehdotus: jäävät ns. kaksoisjärjestelmään, eli kunta päättää kuljetustavasta.
- Nykytila: noin 80 % kunnissa käytössä kiinteistön haltija järjestämä kuljetus
- Viime aikoina tehty päätöksiä siirtymisestä kunnan järjestämään kuljetukseen → saanto lietteiden käsittelylaitoksissa parantunut jopa 40 %
- Saostus- ja umpisäiliölietteiden epäasianmukainen käsittely merkittävä riski pinta- ja pohjavesille (riskit ts. eri tasoa kuin kiinteiden jätteiden osalta)
  - EU-velvoitteet: saavutettava pinta- ja pohjavesien hyvä tila (2000/64/EY) ja merialueiden hyvä tila (2008/56/EY)
- Voidaanko ympäristöperusoikeuden toteutuminen turvata lisäämällä kuljetusten valvontaa koskevaa sääntelyä?

Hallitussihteeri Jussi Kauppila
Puh. 050-421 0819
jussi.kauppila@ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi